ԱՒԵՏԱՐԵՔ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԺԵ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7, 1895 ԹԻՒ 49

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
«Ա-ԲՕՔԷԷ» 1896 Տարւոյ	385
Ամբողջական Ապականութիւն	385
Ձիրագործուած Նպատակներ	386
Արեգակնային ժամացոյցին Դասը	386
Ելից Գիրքը	386
Մարդիկ եւ Պարագայք	387
Վերջին Տարիներուս Մէջ Կատարուած Վիրաբուժական Նշանաւոր Գործողութիւնները	388
Այրւայք	389
Թղթակցութիւնք. —	
Ի՞նչպէս Կ'ապրինք	389
Նոր Գիւղ	390
Գիւղական Կեանքէն	390
Չանգէս Գաղաքական	391
Դրամական	392

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր։

Տարեկան գինն է ամեն տեղւոյ համար ֆռանկիկ $1\frac{1}{2}$ մեճիտիյէ, վեցամսեայն՝ $\frac{3}{4}$ մեճիտիյէ։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։ Մէկ թերթի գինն է 30 փարա։

Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ թղթատարութեան պատկանեալ ամեն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մր. Հ. Ս. Պարընըմ, Ամերիգան խան, կ. պոլիս։

Ամերիկայի Միսիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ,

Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ

Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏՆՕՐԷՆ–ԽՄԲԱԳԻՐ

«ԱՒԵՏԱՐԵՐ» 1896 ՏԱՐՒՈՑ

Հիմա որ տարւոյն վախճանը կը մօտենայ, մեր բաժանորդներուն չնորհակալութիւն կը յայտնենք որ մեզի արտօնութիւն տուին մեր չաբաթական այցելութիւններն ընել իրենց, եւ կը խնդրենք որ յառաջիկայ տարւոյ համար եւս նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը։ Անցած երկու տարիներէն իւրաքանչիւրն ալ մեր բաժանորդներու թուոյն վրայ զոհացուցիչ յաւելուած մը յառաջ բերաւ, եւ եթէ այժմու ելեւմտական անձուկ վիճակը կը դժուարացնէ աւելի մեծ յաւելուած ակնկալել յառաջիկայ տարւոյ համար, կը յուսանք թէ չատ պիտի չքաշէ մեր բաժանորդներու թիւը։ Դիտենք թէ չատերու համար խիստ խնայութիւն անհրաժեշտ է, բայց կը յորդորենք այնպիսիները ջնջելի առաջին բաներէն մին չհամարիլ Ա-Ե-ՕՔԷԷի ոչինչ ծախքը։ Ուրիշ չատ բաներ կան որ մարդու մը մխիթարութեան ու քաջալերութեան համար նուազ անհրաժեշտ են քան իր չաբաթաթերթը։

Մեր բարեկամներէն ոմանք մեզմէ բաժնուեցան այս տարի. կը յուսանք թէ հիմա լաւագոյն աշխարհի մը մէջ կը գտնուին։ Անոնք տարին սկսան իբրեւ մեր թերթին ընթերցողներ, եւ հիմա կը գտնուին հոն ուր հաղորդակցութեան աւելի մեծ դիւրութիւններ կը վայելեն եւ գիտութեան աւելի ճոխ աղբիւրներէ կը խմեն։ Ողջ մնացածներս պէտք է որ պատրաստուինք անոնց միանալու համար երբ գայ մեր ժամանակը։ Մեր կրօնական բաժնին նպատակն է այսպիսի պատրաստութիւն ստանալու նպաստել, ինչպէս եւ մխիթարութիւն տալ տրտմութեան ժամանակ, զօրութիւն փորձութեան ժամանակ եւ ընդհանրապէս նպաստել կրօնական կեանքին որ քրիստոնէին ճշմարիտ կեանքն է։ Ուրախ պիտի ըլլայինք ամէն տառապողի եւ տրտմողի ձեռքէն բռնելով եւ մեր կարեկցութիւնն յայտնելով։ Այս անկարելի է, սակայն կարելի է որ մեր թերթին սիւնակներուն մէջ գտնուած բան մը հոգեւոր մխիթարութեան եւ օգնութեան միջոց ըլլայ։ Մենք մեր աշխատութեան ամենէն յարգի հատուցումը կը ստանանք երբ իմանանք թէ այդպէս է բանը։

Կը յուսանք մեր յօդուածները չարունակել ելից Գիրքին եւ Հնգամատեանի յաջորդ երեք գիրքերուն վրայ եւ մեր խմբագրականներով խօսիլ այնպիսի նիւթերու վրայ զորս մեր ընթերցողներուն օգտակար կը համարինք։ Ըստ սովորութեան, որչափ կրնանք, ուրախութեամբ պիտի պատասխանենք մեզի ուղղուած ամէն յարմար հարցումներու։ Թերթին Այբեւայբի բաժինը պիտի չանանք լեցնել ընթերցանութեան արժանի գիտական, առողջապահական եւ ուրիշ յօդուածներով։ Մեր լուրերու բաժնին մէջ ներքին եւ արտաքին դէպքերու վրայ կարելի եղածին չափ յստակ տեղեկութիւններ պիտի հաղորդենք։ Այս առթիւ կ'ուզենք յայտնել թէ երբ ըլլան չհեկան ներքին լուրեր որոնց համար մէկ երեսը չբաւէ, աւելի տեղ պիտի տանք անոնց։

Տղայոց Ա-Ե-ՕՔԷԷին համար տիկնոջ մը աջակցութիւնը ձեռք ձգած ենք եւ վստահ ենք թէ թերթը առաջուընէ աւելի աղէկ պիտի ըլլայ։

Բաժանորդագրութեան պայմաններն անփոփոխ կը մնան. այսինքն չաբաթական Ա-Ե-ՕՔԷԷի գինն է 30 դահ. արձաթ եւ պատկերազարդ ամսաթերթինը 6 դահ.։ Երբ նոյն հասցէիւ ղրկուած թերթերուն արժէքը 100 դահեկանի հասնի, հարիւրէն տասը կը զեղչուի, իսկ երբ 500 դահեկանի հասնի, թէ՛ այդ զեղչը եւ թէ՛ ձրի թերթ մը կը ղրկուի։ Հիմա որ աղքատութիւնն ընդհանուր է, կը վայլէ որ կարողութիւն ունեցողներն իրենց բարեկամներուն մէյմէկ օրինակ նուիրեն։ Կը մաղթենք որ Տէրն ամէնքս խաղաղութեամբ հասցնէ 1896 տարւոյ վախճանին, եթէ իր կամաց հաճայն է։

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԱՊԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

*Աստուածաբանական այս բանաձեւը չնչանակեր թէ ամէն անհատ այնչափ դէշ է որչափ կրնայ ըլլալ։ Այդպիսի խօսք մը որուն անհեթեթութիւնն ակներեւ է, ոչ մէկուն կարելի է վերագրել։ Այլ կը նշանակէ թէ մարդկային բնութեան մէջ մեղքէն յառաջ եկած ապականութիւնը ամբողջական է, այսինքն մարդուն բնութեան ոչ մէկ մասը զերծ է այդ ապականութենէն։ Մարդուն բնութիւնը միակտոր է եւ ինչ որ անոր կ'պղդէ երբեք՝ անոր ամբողջութեան կ'պղդէ։ Երբ խիղճը կը բռնաբարուի Աստուծոյ կամքին չհնազանդելով, բարոյական իմացողութիւնը կը խաւարի եւ կամքը կը տկարանայ։ Մենք չենք բաղկանար անջրանցոյց խցիկներէ, որոնց իւրաքանչիւրը կարենայ աւերիլ առանց միւսներուն վնասուելուն։ Ինչ որ ապականիչ հպումով մը մեր էութեան ո և է կէտին կը դպչի վնասու համար, մեր ամբողջ բնութեան մէջ յառաջ կը բերէ արդիւնքներ որ նուազ իրական չեն՝ պահ մը մեզի անզգալի ըլլալնուն համար։ Այս է մեղայ, իբրեւ վիճակի, վերաբերեալ վարդապետութիւնը որ կը պատասխանէ կրօնական մարդոց փորձառութեան։ Արդարեւ զարդացման նախնական վիճակի, ինչպէս՝ տղայութեան, մէջ մարդիկ կը զղջան իրենց ըրածներուն վրայ, բայց աւելի հասուն վիճակի մէջ կը զղջան իրենց անձնական բնութեան վրայ։ Նախ կը զգան թէ փոխարինութիւն ընելու են, բայց երբ կը սկսին իրենքզիրենք ճանչնալ՝ կը զգան թէ նորէն ծնանելու են։ "Ով Աստուած, իմ մէջս մաքուր սիրտ ստեղծէ, եւ իմ ներսի դիս ուղիղ հոգի նորոգէ։" Այս աղօթքն է որ կը համապատասխանէ մարդկային ապականութեան լման չափին ճշմարիտ ճանաչման։ Եւ այս կը հաստատուի մեր Տէրոջը այն խօսքով որ կը ցուցնէ վերտին ծննդեան անհրաժեշտ պէտքը։

ՁԻՐԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐ

Փէնսիլվանիոյ ագարակներէն մէկուն մէջ գործող երիտասարդ մը ասկէ երբ յիսուն տարի առաջ ծանոյց թէ հոգեբանութիւն մը դրելու նպատակ ունի։ Հոգւով չափ կը սիրէր երաժշտութիւնը և կը յուսար աշխարհի թողուլ ամբողջապէս ձայնագրուած մեծ և բազմազան նուագերգութիւն մը որ պիտի հաւասարէր Հէնտէլի կամ Պեթովէնի գործերուն։ Ինք իր ապրուստն հանելու ստիպեալ ըլլալով տարուէ տարի յետաձգեց այդ կարևոր գործը, բայց մի և նոյն ժամանակ իր երաժշտական տաղանդը ցոյց տալու համար հրատարակեց շատ մը անոյշ և պարզ երգեր։ Ասոնք անհուն գորովով կը ներկայացնէին ամենօրեայ կեանքի մէջ տեսնուած խանդաղատանքը, տրտմութիւնները և յոյսերը։ Բովանդակ ազգն ուսաւ զանոնք և երգեց. ծաւալեցան մինչև Անգղիա և անտի ցամաքային Եւրոպա։ Մեռաւ Սթիվըն Ֆոսթըը և իր մեծ հոգեբանութիւնը բնաւ չյօրինուեցաւ, այլ իր երգերն անհամար սիրտերու խորերը մտան և արծարծեցին այն համակրանքը և զգացումը որ կ'անուշցնեն կեանքը և կը լաւացնեն մարդը։

Ամերիկայի հիւսիսային և հարաւային նահանգաց պատերազմէն առաջ հռչակաւոր մկրտական մէկ շրջիկ միսիոնարն, հայր Տինսմոր, անգամ մը ասպէս ըսաւ. "Տղայութեանս ժամանակ կը յուսայի պերճախօս մեծ քարոզիչ մը ըլլալ Հուիթֆիլտի նման, բայց վինչև որ կ'այցելեմ ու կը խօսիմ տաններկու խեղճ սպիտակամորթի կամ սեւամորթ դերիի և կ'աղօթեմ անոնց հետ, կ'անցնի բոլոր օրը և մեծ քարոզ մը դրելու ժամանակ չմնար ինծի։"

Գաղիոյ Ռուան անուն վաղեմի քաղաքին մէջ խումբ մը բարեպաշտ կիներ կան որ ուխտած են իրենց աշխատութիւնը Աստուծոյ գործին նուիրել։ Իրենցմէ ոմանք տարիներու աշխատութեամբ պատրաստեցին եկեղեցւոյ սեղանին համար ասեղնանկար ոսկեհուռհոյակապ ծածկոց մը, որ փականք ունեցող պահարանի մը մէջ կը պահուի և տարին միայն երկու անգամ կը դրծածուի։ Միւսներն ամէն օր անպաճոյճ դգեստներէն կը պատրաստեն աղքատներու համար։

Թերևս մեզմէ շատեր գործնական կեանքի ասպարէզը կը մտնեն մեծ գործ մը ի գլուխ հանել յուսալով, և ի վերջոյ կ'իմանան թէ իրենց կեանքն սպառած են վոքր և անշուք գործերով միայն։ Սակայն երբ ամէն բան ի հաշիւ առնուի, աշխարհ նոյնչափ օգտուած չ'ըլլար ամէն օր տրուած ուրախարար երգերէն, անոյշ խօսքերէն և տաք պահող ղգեստներէն որչափ քիչերու միայն ծանօթ մեծ հոգեբանութեան, քարոզէն կամ հաղուագիտաստեղնանկարէն։ Մեր անօթի եղբօր սիրով տրուած լուման նոյնչափ նուիրական է Աստուծոյ աչքին առջև որչափ հաղորդութեան դինին պարունակող ոսկի գաւաթը։

ԱՐԵԳԱԿՆԱՑԻՆ ԺԱՄԱՅՈՑՑԻՆ ԴԱՍԸ

Անգղիական դիւղի մը դպրոցին յարակից չէնքը, ուր կը բնակի վարժապետը, կը բարձրանայ դեղեցիկ պարտէզի մը մէջ և իր դրան վրայ ունի արեգակնային ժամացոյց մը։ Կ'արժէ ակնարկ մը նետել այն ժամացոյցին վրայ, վասն զի քանի մը կարևոր բառեր փորագրուած են անոր բոլորտիքը։ Կարդանք այն արձանագրութիւնը, վասն զի կ'աւանդէ լաւ դաս մը և Աստուած կ'ուզէ որ սորվինք զայն. «ԳՈՐԾԻՔ ՆԱՅԷ։» Սիրուն դիւղին բոլոր բնակիչները, այր, կին և տղայ, երբ վարժապետին բնակարանին կը նային, այն ժամացոյցէն կը յորդորուին ընել շատ կարևոր բան մը, վասն զի ամենուն ուղղուած է "Գործիք Նայէ" խօսքը։

Աստուած նպատակի մը համար դրած է զմեզ այս աշխարհի մէջ։ Գործ մը տուած է ամէն մէկուս։ Չկայ միակ տղայ մը որ կարող ըլլայ ըսել, "Աստուած ինծի բնաւ գործ մը չտուաւ։" Ամէն մարդ իր տեղն ունի, ամէն մարդ՝ իր գործը։ Ամէն մարդ Աստուծոյ հաշիւ պիտի տայ թէ ինչպէս կատարեց իր գործը։ Հետևաբար ո՞րչափ կարևոր է որ ամէն մարդ իրաք իր գործին նայի, Աստուծմէ իրեն յանձնուած գործին։ Ժամանակը կը թռչի, կ'ըսէ ժամացոյցը։ Գործիք Նայէ։ Գործէ քանի որ այսօր կ'ըսուի, վասն զի "գիշերը կու գայ որ անատենը մէկը չկրնար գործել։" Ուսոի եղ և գործէ, գործիք նայէ, վասն զի հաշիւ տալու օրը կը մօտենայ։

Այդ օրը ո՞րը պիտի ըլլայ։ Տէրոջը գալստեան օրը պիտի ըլլայ։ Այն ատեն ամէն մէկս հաշիւ պիտի տանք Աստուծոյ։ Ամէնքը անոր առջև պիտի երթեն. ոչ ոք բացակայ պիտի ըլլայ։ Ամէնքն հաշիւ պիտի տան. ոչ մէկ հաշիւ զանց պիտի առնուի։ Ո՜հ, այն օրը ի՜նչ պիտի ըլլայ իմ հաշիւս։ Իրապէս եղա՞ծ եմ ես գործիս նայող, գործիս՝ զոր Աստուած տուաւ ինծի որ ընեմ։ Օրէ օր և ժամէ ժամ կ'աղերսե՞մ ես Քրիստոսի հաւատարիմ ծառայի մը պէս։ Կ'ըսե՞մ ես, ինչպէս իմ Տէրս և վարդապետս ըսաւ երբ դէռ տաներկու տարեկան էր, "ինծի պէտք է որ իմ Հօրս գործքերուն մէջ ըլլամ։" Եթէ հաւատարիմ հետևող եմ Տէրոջս, ուրեմն դատաստանի օրէն վախնալու չեմ, վասն զի Քրիստոսէ պիտի լսեմ սա օրհնեալ խօսքերը. "Ապրիս, բարի և հաւատարիմ ծառայ։"

Սակայն Պօղոս առաքեալ կ'ուզէ մեզի տալ ոչ միայն վերոյիշեալ արեգակնային ժամացոյցին դասը, Գործիք Նայէ, այլ և երկրորդ դաս մը ևս որ սորվիլը նոյնչափ կարևոր է մեզի։ Առաջին դասն է "Գործիք Նայէ," երկրորդն է "Դուն ո՞ր գործիք նայէ։" Պօղոս կ'ըսէ թէ մեզմէ ամէն մէկը Աստուծոյ առջև պիտի կայնի իր անձին համար հաշիւ տալու, բայց եր անձին համար չդատուիր։ Ուսոի մարդու կը պատուիրէ ինքզինքն հոգալ, եր գործին հոգածու ըլլալ։ "Ուսոի," կ'ըսէ, "ալ իրար չդատենք։" Պիտի չպարտաւորինք հաշիւ տալ մեր ընկերին գործին համար, այլ մեր գործին համար։ Ուրեմն ժամանակ չվատնենք նայելու համար թէ ի՞նչպէս կը կատարէ նա իր գործը, կամ քննելով և խծբծելով անոր գործելու եղանակը, այլ մանաւանդ մեր գործին ուշադիր ըլլանք, որպէս զի կարենանք ուրախութեամբ ներկայացնել մեր անձնական հաշիւը։

ԵԼԻՅ ԳԻՐՔԸ

[Խմբագրական]

3.

Երբայեցւոց թիւը նուազեցնելու նպատակաւ Փարաւոնի առաջին անօրինութիւնն ի գերեւ ելաւ. ուսոի դիմեց երկրորդ միջոցի մը որ էր անոնց արու զաւակները մեռցնել իրենց ծննդեան ժամանակ։ Թերևս իր առաջին մտածումն էր իր ծրագիրը ծնողքներէն ծածուկ պահել, ուսոի եւ պատուէրը մանկաբարձներուն տուեցաւ։ Սիայն երկու մանկաբարձ կը յիշուին, եւ այս թիւը այնչափ մեծ ժողովուրդի մը համար փոքր կը թուի. բայց Թերևս ասոնք իրենց արուեստակիցներուն դլխաւորներն էին, կամ, ինչպէս կ'ըսէ մեկնիչ մը, պատուէրը Թերևս միայն բարձրագոյն դասակարգերու մանչ տղոց համար էր։ Փրոֆ. Մաք Կրէկըը կ'ըսէ թէ մանկաբարձներուն անուններէն գատելով քննադատներուն մեծամասնութիւնը կը հետեւցնեն թէ եգիպտացի էին անոնք։ Այս հաւանական չթուիր, բայց եթէ էին, Եբրայեցւոց հետ ունեցած իրենց առնչութիւններուն բերմամբ Աստուծմէ վախնալ սորված էին (Ել. Ա. 17)։ Ասոր համար վարձատրուեցան անոնք (համար 21) եւ ոչ թէ այն սուտին համար զոր խօսեցան Փարաւոնին։ Վեհապետն յետոյ Եբրայեցւոց պատուիրեց որ իրենք սպանեն իրենց արու մանկիկները։ Սակայն այս անօրինութիւնը ոչ նուազ անյաջող եղաւ քան միւսը։ Հաւանօրէն այս հրովարտակին գործադրութիւնը քիչ ժամանակ պահանջուեցաւ, եւ Թերևս եգիպտացիք չհասկցան այդ անգութ օրէնքին եւ Եբրայեցւոց օգնեցին իրենց զաւակները պահել եւ ուրիշ կերպերով խոյս տալ համակերպելէ։ Մանկասպանութիւնն անսովոր բան մը չէր կռապաշտներուն մէջ, բայց այսպիսի ընդհանուր սպանութիւն մը, մանաւանդ արուներու, ոչ ուրեք հաւանութիւն պիտի գտնէր եւ «չերեւիր թէ Իսրայէլ ո՛ւ է դանգատ ունէր եգիպտացի ժողովուրդին դէմ»։

Իսրայելի կործանման համար Փարաւոնի ձեռամբ գործածուած միջոցն իսկ Իսրայելացւոց ազատման միջոց մը եղաւ նախախնամական կարգադրութեամբ։ Դեռիի ցեղէն Ամրամ անուանով մէկը նոյն ցեղէն իրեն

կին առած էր զՅոքաբեդ, որ որդի մը ծնաւ այս դժբաղդ ժամանակին։ Արդէն ունէին երկու զաւակ, տասներկու տարեկան աղջիկ մը Մարիամ եւ երեք տարեկան մանչ մը Ահարոն։ Իրենց համար աւելի դժուար եղաւ բաժնուիլ իրենց մանկիկէն վասն զի «գեղեցիկ» էր։ Բայց երբ ա՛լ կարելի չեղաւ յետաձգել արքունի հրամանին հնազանդիլը, ժամանակաւ թուղթի տեղ գործածուող եւ հիմա գրեթէ անհետացած եռանկիւնի զօրաւոր պապիրոս պրտուէ կամ եղեգ փոքրիկ տապանակ մը առաւ Յոքաբեդ։ Անոր մէջ դրաւ իր քնացած մանկիկը եւ յանձնեց Մովսեսի քրոջ, անտարակոյս յուսալով թէ անպատասխանի պիտի չմնային իր աղօթքներն անոր ապահովութեան համար։ Եւ իր հաւատքը վարձատրուեցաւ, վասն զի երկարատեւ չեղաւ իր մանկիկէն իր անջատուիլը։ Փարաւոնին աղջիկը, որուն անունը Թերմոթիս է ըստ աւանդութեան, «գետը իջաւ լուացուելու։» Հիմա կիներ չեն լուացուիր անոր մէջ, բայց այն ատեն կը լուացուէին վասն զի չաստուած կը համարուէր եւ իր մէջ լուացուիլն՝ օրհնութեան աղբիւր։ Իչխանուհին, թերեւս քոյր մանաւանդ քան աղջիկ Ռամսեսի, ինչպէս գրեցինք առաջ, ճչմարիտ կնոջ սիրտ մը ցուցուց եւ իսկոյն իր պաշտպանութեան տակ առաւ մանկիկը, եւ կը թուի թէ Փարաւոն չընդդիմացաւ այդ կարգադրութեան։ Փրոֆ. Մաք Կրէկըր կ'ըսէ, «Նախնի հեթանոս աշխարհին մէջ Եգիպտոս ամենէն յառաջացեալը կը թուի կիներն իրապէս պատուելու մասին։» Խելացի փոքրիկ աղջիկը, Մարիամ, յարմար ժամանակին կ'երեւի եւ կը յաջողի մանկիկին տանտու կարգել տալ անոր հարազատ մայրը։ Տարակոյս չկայ թէ տղան իր մօրը քով կեցաւ իր մանկութեան բոլոր տարիներուն մէջ, այնպէս որ ժամանակ ունեցաւ անոր խնամոց տակ սորվելու Տէր Աստուծոյ կրօնը եւ այն խոստումները զորս Աստուած ըրած էր իր ժողովրդեան։ Այս առաջին տպաւորութիւնները քնաւ չջնջուեցան եւ կարելի է որ նա ետքի տարիներուն մէջ ժամանակ ժամանակ կ'երթար իր մայրենի տունը։ Սակայն մեծցաւ իրրեւ Փարաւոնի աղջկան որդին եւ անոր քով մնաց մինչեւ որ «քառասուն տարեկան եղաւ» (Գործ. է. 23) եւ ընդունեց լաւագոյն կրթութիւնը զոր այն ժամանակի քաղաքակրթեալ աշխարհը կարող էր տալ։ Սակայն ցուցուց թէ դաղրած չէր իր ժողովրդեան համակրելէ. եւ արդար վրէժխնդրութեան մը յանկարծական զգացման տակ արդարութիւնն անձամբ ի գործ դնելու եւ եգիպտացի գործավար մը սպանելու անխոհեմ եւ ծուռ քայլն առաւ։ Այդ պատճառաւ ստիպուեցաւ փախչիլ իր կեանքն ազատելու համար։ Աստուծոյ կողմէ առաջնորդուեցաւ սինայական թերակղզւոյն հարաւակողմը, ուր հաստատուած էր Մադիամ, Աբրահամու թեսուրա կինէն սերած ցեղ մը, մինչ հիւսիսակողմը հաստատուած էր Ամաղէկ։ Հոն Մովսէս ունեցաւ Յակոբի փորձառութեան յար եւ նմանը։ Պաշտպանեց Մադիամու դուստրին, Ռագուէլի, աղջիկները հովիւներուն բռնութեան դէմ եւ ջուր խմցուց անոնց հօտին։ Այն աղջիկներէն մին յետոյ կին առաւ։ Ռագուէլ անունը, որ «Աստուծոյ բարեկամ» կը նշանակէ, կարծել տուած է թէ նա կը պաշտէր Տէր Աստուածը եւ եթէ կը պաշտէր՝ Մովսէս անոր հետ բնակելով աղէկ միջավայրի մը մէջ լինկաւ հոգեւորապէս։

Ռագուէլի քով ալ, որ Յոթոր եւս կը կոչուի, Մովսէս կեցաւ 40 տարի, զոր Մաք Կրէկըր կը կոչէ «առաջինն հոչակաւոր քառասնից։» այսինքն առանձնացման չրջաններուն, որոնց մնացեալներն են Ելիայի ծոմապահութիւնը (Գ. Թագ. Ժ. 8) եւ անապատին մէջ մեր Տէրոջ փորձութեան քառասունքը։ Այս երկար չրջանն անհրաժեշտ էր նուաճելու համար Մովսեսի հրային բնութիւնը եւ տալու համար այն համբերութիւնը եւ քաղցրութիւնը որ իր իմացական կրթութեան միանալու էին որպէս զի պատրաստուէր այն բարձր պաշտօնին որուն զինա կանչել առաջադրած էր Աստուած։ Այդ չրջանին մէջ կ'ընտանենար նաեւ սինայական այն գաւառին ուր պիտի առաջնորդէր իր ժողովուրդը եւ ուր անոնք պիտի թափառէին այնչափ երկար ատեն։

Նոյն ժամանակ կը մեռնի Ռամսէս Բ (Բ. 23), բայց Իսրայելի վիճակը չէ բարւոքուած։ Մովսեսի պատրաստութիւնը սակայն կատարեալ է. պաշտօնի կը կոչուի՝ դարերէ ի վեր առաջին անգամ պատահող հրաչքով մը։ Մորենին կը կարծուի փչուտ թուփ մը որ տակաւին ընդհանուր է այդ թերակղզւոյն մէջ։ Տէր Աստուած ինքզինք կը յայտնէ այդ թուփին մէջ մանաւանդ քան վեհաչուք կաղնիին կամ մայրիին մէջ։ Յայտնութիւնը մարդկային կերպարանքով չէ այլ կրակով, որ իրրեւ լուսաւորիչ, սպառիչ եւ զտիչ կամ մաքրիչ յարմար խորհրդանշան է աստուածային ներկայութեան։ Տեղն է ֆորեբ, «Աստուծոյ լեռը։» Թերեւս այս՝ անունն էր լեռներու այն չղթային որոնց կատարներէն մին էր Սինա։

Տէրը, Մովսեսէ պահանջելէ ետեւ Աստուծոյ ներկայութեան առջեւ ցուցուելու այն պատկառանքը որուն պակասն այսօր չատ զգալի է, վստահացուց իր ծառան թէ ինք լսած է իր տառապեալ ժողովուրդին աղաղակը, թէեւ հաւանօրէն ժողովուրդն սկսած էր այդ մասին տարակուսիլ, վասն զի իրենց նեղութիւնները երկար ատենէ ի վեր կը չարունակուէին։ Սակայն Տէրը կ'ըսէ. Ես իջայ զանոնք ազատելու եւ Քանանու կաթ ու մեղր բղխող երկիրը ղրկելու քու առաջնորդութեամբդ։ Մովսէս աստուածային այս ծրագրին դէմ չատ առարկութիւններ ունէր։ Աստնք մասամբ կը ծագէին իր յարմարութեան նկատմամբ իր ունեցած խոնարհ գաղափարէն, մասամբ ալ իր հաւատքին պակասութենէն։ «Ես ո՞վ եմ՝ որ Փարաւոնին երթամ,» ըսաւ։ Ես ազդեցութիւն չունիմ եւ եթէ չեմ մոռցուած, Փարաւոն իր հօրը զիս սպաննելու նպատակն ի դլուխ պիտի հանէ։ Սակայն դուն առանձին պիտի չերթաս, վասն զի «անշուշտ ես քեզի հետ պիտի ըլլամ։» Այս խոստումը եւ սա գրաւականն անդամ թէ ժողովուրդը պիտի պաշտեն զԱստուած Սինայի վրայ՝ բաւական չեն ըլլար Մովսեսի առարկութեանց վերջ տալու։ Ժողովուրդն այնչափ խնկած է որ գրեթէ մոռցած է իր հայրերուն Աստուածը եւ ո՞վ զիս ղրկեց պիտի ըսեմ, կը հարցնէ Մովսէս։ Այն ատեն Աստուած կու տայ նշանաւոր անունը, ՈՐ ԷՆ, այսինքն՝ կենդանի Աստուածը, այն որ իր մէջ կեանք ունի, որ ի յաւիտենից է, որ գոյ է եւ գոյ պիտի ըլլայ յաւիտեան, որ աղբիւրն է բոլոր կենաց եւ ամէն ուրեք ներկայ է։ Այն ատեն Մովսէս մէջ բերաւ սա թերեւս ոչ անբանաւոր առարկութիւնը թէ ժողովուրդը պիտի չհաւատայ թէ Աստուած է զինք ղրկողը, վասն զի անկէ առաջ երբեք տեսած չէին Աստուծմէ ղրկուած պատգամաւոր մը եւ ինք յանձնարարագրեր չունէր։ Աստուած այս առարկութիւնը վերցուց իր ծառային կարողութիւն տալով հրաշք գործելու, իր հովուական գաւազանը եգիպտոսի ողջ կենդանիներէն ամենէն անաւորին, թունաւոր օձի, փոխելու եւ ապա դարձեալ իր առաջին վիճակին վերածելու, իր վրայ ամենէն սոսկալի եւ նողկալի հիւանդութիւնը, բորոտութիւն, բերելու եւ ապա զայն բուժելու, եւ վերջապէս Նեղոսի ջուրն արիւնի փոխելու, որով պիտի վտանգուէր եգիպտական կայսրութեան բուն իսկ կեանքը։ Մովսէս տակաւին չյաժարիր երթալու եւ իր ծանրախօսութիւնը մէջ կը բերէ չերթալու համար։ Աստուած կը խոստանայ անոր բերնին հետ ըլլալ։ Ա՛լ ուրիշ պատճառանք չկրնալով մէջ բերել, Մովսէս տակաւին կ'աղաչէ որ Աստուած ուրիշի ձեռքով ղրկէ իր պատգամը։ Աստ վրայ կը բորբոքի Աստուծոյ արդար բարկութիւնը, բայց խօսք կու տայ թէ Ահարոն միջնորդ, թարգման կամ բերան պիտի ըլլայ իր եղբօրը։ Այն ատեն վերջապէս կ'ընդունի Մովսէս աստուածային հրաւէրը։

ՄԱՐԴԻԿ ԵՒ ՊԱՐԱԳԱՅՔ

Միլէ, գաղղիացի մեծ պատմաբանն եւ մատենագիրը, մանկութեան օրերուն մէջ աղքատութեան, անօթութեան եւ ցուրտի մարտիրոսութիւն մը կրած էր։ Իրենց ընտանիքը, զոր կը կազմէին հայրը, մայրը եւ ինք, այնքան աղքատ էր, որ կը բնակէին Փարիզի մէկ մեծ տան մը մառանին մէջ որուն քարէ յատակները եւ պատերը կարող չէին կրակով տաքցնելու։ Ուտելիքի նուազութիւն կը քաչէին, եւ պատանին Միլէ սովոր էր վազել մեծ սեղանի մը բոլորտիքը՝ ցուրտէն չսառելու համար, մինչեւ որ ուժէ կ'իյնար եւ գլխու պտոյտ կու գար վրան։

Տան բոլոր պարծանքն էր տաղանդաւոր եւ տկարակազմ տղան, որ կը թուէր թէ յոյսերն ի դերեւ պիտի հանէր տարաժամ մեռնելով։ Ամէն օր դասախօսութիւն լսել կ'երթար մեծ դպրոցը, ուր այն ժամդոյն, ճղած եւ ցնցոտիներ հագած տղան որ իրմէ տարիքով մեծերուն հին եւ մաշած դգեստները կը հագնէր, փայլուն եւ նորաձեւութեան տարազներով հագուող փարիզցի պատանիներուն ծաղրին առարկան եղած էր։

Երբեմն երբեմն խլութիւն կու գար վրան իր յաճախ անօթի մնալուն պատճառաւ, եւ ուստի իրեն անկարելի կ'ըլլար դասախօսութիւններուն ունկնդրել։ Իր աղքատ ըլլալուն հետ հպարտ ալ էր. եւ որովհետեւ միայն սու մը (իբր տասը փարա) ունէր կէս օրուան ճաշին համար ծախսելու, սովատանջ ըլլալու մօտ գտնուող այս տղան կը հրաժարէր իրեն ցանկալի կարկանդակներէն եւ հացերէն, եւ գոհ կ'ըլլար քիչ մը պաքցամատով միայն, որչափ միւս տղաքը, որպէս զի անոնցմէ աւելի անօթի չերեւնա՛ր։

Օգտակար եղան, սակայն, իր այս չարունական նեղութիւնները. հետզհետէ առաւել քան զառաւել կ'ունենար գլխու պտոյտ եւ տկարութիւն, մինչեւ որ բաղդատապէս հանդիստ եւ ցաւէ ազատ մի միայն վայրկեանները կ'անցընէր գիշերը սաստիկ ցուրտ սենեակի մը մէջ ուր, աղօտ մոմի լուսով կը գրէր իր չարադրութիւնները եւ կը կարդար իր սիրելի վէպերը։

ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ԲԱԺԻՆԻ ՀԻՎԱՆԴԱՆՈՑ ՀԱՄԱՐ

(Շար. «Ա-ՐԱՐԱՏ» 48 ԹՎ-ԻՆ Ե ԳԼՈՒ.)

Ըստ ոչ ոքի ոչ մի կասկածի տեղի չէր տալիս, որ Ջոն Հիլ ամենայն ուշադրությամբ էր հետևում Ռոզալիի ամեն մի շարժմանը, ամեն մի ժեստին, ամեն մի հայացքին, ամեն մի ժպիտին, ամեն մի խոսքին, ամեն մի շշուկին, ամեն մի հառաչանքին, ամեն մի լռությանը, ամեն մի ակնարկին, ամեն մի հոգեվարքին, ամեն մի մահացու ցնցումին, ամեն մի սրտի բաբախյունին, ամեն մի արյան կաթիլին, ամեն մի մազի ալեհարդարին, ամեն մի ատամի կրճտոցին, ամեն մի ոտքի ցնցումին, ամեն մի ձեռքի դողին, ամեն մի մատի ծայրի ցավին, ամեն մի ոսկրի ճռճռոցին, ամեն մի ուղեղի ջղաձգին, ամեն մի ոտնաթաթի սառչելուն, ամեն մի ականջի խլանալուն, ամեն մի աչքի մթագնելուն, ամեն մի ուղեղի ցնորքին, ամեն մի սրտի ցավին, ամեն մի ոգու տագնապին, ամեն մի հոգու ցավին, ամեն մի հոգու տանջանքին, ամեն մի հոգու ցնորքին, ամեն մի հոգու ցնցումին, ամեն մի հոգու ցնցումին, ամեն մի հոգու ցնցում

թիւնն է թէ բարոյական զգացողութեան եւ կամքի մի եւ նոյն պակասութիւնը կրնայ ծածկուած մնալ մտաւոր զերազանց կազմութեան ներքեւ եւ մտային ոճրագործութեան մասին մեծագոյն սրամտութեան ներքեւ։»

ԱՅԼԵՒԱՅԼԻՔ

Թէ Հարաւային Ափրիկէի հանքերու մասին ի՛նչ զօրաւոր չահագիտական բաղձանք կայ Եւրոպայի մէջ, կը հասկցուի բաղդատելով իրարու հետ այս հանքերուն ամենէն հարուստներէն մէկուն արտադրութիւնը եւ անոր վաճառման գինը։ Յառաջիկայ տարի Ուիթուոթըրսէնտ հանքերուն արտադրութիւնը կը հաշուուի 3,000,000 ունկի, որ բաժնէտէրերուն պիտի բերէ 2,300,000 անգղ. ոսկի։ Բայց այս հանքին դրամագլուխը, այսինքն բաժնետոմսերուն ներկայացուցած գումարը, հիմա 150,000,000 անգղ. ոսկիի բարձրացած է, այնպէս որ չահը հարիւրին իբր 1½ կու դայ։ Հարաւային Ափրիկէի հանքերէն չատին դրամագլուխը անոնց արժէքին երեք չորս անգամն է, ուստի անհրաժեշտ հետեւանքը մեծ տագնապ է։

Ի փարիզ եւ ի Լոնտոն հանքային չահագիտութիւնները զսպած են բաժնետոմսերը ծախելու ստիպման եւ անոնց գիները բուն անկման բերմամբ։ Ասկէ քիչ ժամանակ առաջ ամէն մարդ Հարաւային Ափրիկէի անունով որ եւ իցէ բան եւ ամէն բան կը գնէր, գնոց բարձրանալուն յուսով, բայց հիմա միայն լաւագոյն հանքերուն բաժնետոմսերը կրած չեն ազդեցութիւն։ Թրանսվաալի մէջ ոսկիի հանածոյին ահագին աճումը հրապուրիչ բան է տնտեսագէտներու համար, որոնք կանխաւ կ'ուզեն հասկնալ անոր ազդեցութիւնը արծաթի գինին եւ ընդհանուր գիներուն վրայ, բաղդատութիւն ընելով Քալիֆորնիոյ եւ Աւստրալիոյ մէջ ոսկւոյ հանք գտնուելուն հետեւանքներուն հետ։

—Թայմի մէջ ատենէ մը ի վեր Թղթակցութիւն մը կ'երեւի սա նիւթին վրայով թէ ափրիկեան փիղն ի՛նչ համեմատութեամբ բնաջինջ ըլլալու վրայ է։ Քանի տարի առաջ Բարեյուսոյ Գլխի Գաղթականութիւնը մատ փղոսկրին արժէքը տարին 60,000 անգղ. ոսկի էր, հիմա 1,000ն պակաս է։ Նոյն գաղթականութեան մէջ փիղերն հիմա ընտանի արջառի նման կը պահպանուին։

—Կը թուի թէ էլեկտրական լոյսին հնարուելէն հետէ հրապարակախօսները եւ երգիչները իրենց ձայները լաւագոյն վիճակի մէջ կրնան պահել։ Անոնց հարիւրին չիսուննէն աւելին աղէկ ձայն ունին։ Չեն քրտնիր կամ չափազանց տաքնար, եւ իրենց ձայնը չխռպոտիր երգելու ժամանակ կամ դերասանութիւն ընելու տեն։ Մթնոլորտը աւելի աղէկ է եւ ամբողջ չէնքը միօրինակ ատիճան ունենալով պաղ առնելու վտանգը չատ պակսած է։ Կը հաւատայի թէ անոնց ձայները այնքան չեն վնասուիր որքան կը վնասուին կազով լուսաւորուած տուներու մէջ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ԻՆՉՊԷՍ Կ'ԱՊՐԻՆՔ

> «Ես ուրիշ մեծ մարդ չեմ գիտեր բայ ի նոցանէ՝ որք մեծամեծ ծառայութիւնները մատուցած են մարդկային ազգին։» Վոլթէր

Ի՛նչ է մարդ։ Վերին, անմահ ու վսեմ կարողութիւններով օժտուած էակ մը՝ որ ստեղծուած է ապրելու ու վայելելու տիեզերաց Արարչին ձրի պարգեւները, եւ իր կարողութիւնները իրեն եւ հանրութեան օգտին եւ Աստուծոյ փառքին ծառայեցնելու գերագոյն նպատակին համար։

Ի՞նչ է կեանքը։ Անդուլ գործունէութիւն մը՝ որ մօր մը արգանդին մէջ կը սկսի եւ գերեզմանի մահահամբոյր գրկաց մէջ կը դադրի, չարունակուելու յաւիտենականութեան մէջ տխուր կամ հաճելի։

Մանուկ մ'է ծնածը։ Լոկ միսագունդ մը՝ ձեւակերպեալ այն բոլոր բաներէն՝ որք կը ներգործեն իր վրայ, եւ ըստ աստուածաբանից ընդունելով՝ Աստուծմէ խոստացեալ հոգին՝ կը յայտնուի աշխարհի բանական կենդանի։ Մանուկը, այդ մարմնացեալ անմեղ հրեշտակը, գեռ անգիտակից իր էութեան եւ արտաքին աշխարհին՝ աստիճանաբար կը զարգանայ, կը զօրանայ, կ'աճի ֆիզիքապէս, մտաւորապէս ու բարոյապէս այն միջավայրի ազդեցութեան ներքեւ, յորում կ'ապրի. եւ օր մ'ալ աղազուն տերեւի մը նման կ'իյնայ յերկիր վերստին փթթելու Անհունին գոգը։

Մեր նպատակը չէ վերլուծել մարդկային կեանքի բարեչրջման օրէնքները։ Այդ տեսակ խնդիրներ մեզմէ շատ աւելի հասուն, շատ աւելի հանճարեղ ու ստեղծիչ միտքերու թողով՝ կը դառնանք մեր բուն նպատակին թէ՝ ինչո՛ւ եւ ի՛նչպէս կ'ապրինք, մինչ ժամանակը կը թռչի, աշխարհ կը փոխուի, եւ կեանքը կը վերջանայ։

«Կեանքը ոչ հաճոյք մը, ոչ ալ վիշտ մ'է, այլ լուրջ գործ մը՝ զոր վրանիս առած ենք, եւ պէտք է որ պատուաբեր կերպով վերնք ու կատարենք,» կ'ըսէ Ալէքսի տը Թոքվիլ, նշանաւոր գրագէտ ու պատմաբանը։ Եթէ սակայն կան անհատներ որք կը ծնին, կ'ապրին ու կը գործեն լոկ աշխարհի, մարմնոյն համար։ Կ'ապրին ու կը գործեն լոկ անձնական հաճոյից համար, առանց խորհելու, զգալու թէ պէտք է սնուցանեն իրենց մարմինները, մի միայն ապրելու, գործելու Անհունին, իրենց մտաւորական, բարոյական ու ֆիզիքական զարգացման եւ բովանդակ մարդկութեան օգտին համար։ Կան անհատներ որոց միտքը սեղմեալ է «աշխարհ ու մարմին» բառերու մէջ միայն, անկէ անդին չանցնիր։ Իրենց խորհուրդներն ու զգացումները այդ նեղ չրջանակին մէջ կը բովանդակուին։ Այդպիսիներ կը կարծեն, եւ որ աւելին է՝ կը խորհին, թէ մարդ — վսեմ էակը — աշխարհի համար ստեղծուած է, եւ ոչ թէ աշխարհ մարդուն համար։ Իրենց ամբողջ զօրութիւնը, կորովը, ուժը, ազնիւ զգացումները, եթէ բթացած չեն, կը գործածեն մի միայն աշխարհը վաստկելու եւ անոր մոլութեանց դերին ըլլալու համար։ Իրենց չահուն համար ուրիշներուն ոանակոխ կ'ընեն։ Անոնց կոչտ սիրտերուն վրայ իրենց հանդիսաը կ'առնուն։ Իրենց երջանկութիւնը ուրիշին ապերջանկութեան մէջ կը փնտռեն։ Շատերու սիրտեր կ'այրեն ու կը մրկեն, չատերու աչքերէն արցունքներ կը թափեն, մի միայն իրենց աշխարհի չաստուածը — մարմինը — գոհացնելու եւ իրենց կամակոր եսասիրութիւնը յառաջ տանելու համար։ Չեն խորհիր թէ իրենք միայն չեն որ կ'ապրին, իրենցմէ դուրս ալ կան անհատներ որք իրենց նմանութիւնն ունին, եւ որոց համար քրտինք, աշխատութիւն պէտք է թափել, ալի մի է Աստուած, Հայր ամենուն, ամենատես, գթած ու ողորմած։ Չեն խորհիր թէ բարոյապէս, մտաւորապէս ու ֆիզիքապէս ինկածներու պէտք է ձեռք կարկառել, գործածելով այն ամեն միջոցները՝ որոնցմով թերեւս կրնան կանգնիլ, զօրանալ ու օգտակար ըլլալ։ Թէ կարեկցութեան ու գթութեան աղնիւ ու հեշտ զգացումներով պէտք է չոյել անոնց ակարացեալ մարմինները, որպէսզի վերստանան իրենց նախկին կորով ու զօրութիւն։ Անհաշուելի են անոնք որ աչխարհի խաբուսիկ երջանկութեան նեռէն հանելու համար կը վազեն անընդհատ ձեռք ձգելու այն զզուելի հեշտութիւնները՝ զորս աչխարհ կը խոստանայ տալ իր եղկելի հետեւորդներուն։ Այդպիսիներ անդիտակից իրենց էութեան, անասնական կրից համար, կը սպաննեն իրենց անմահ հոգիները, կը փտեցընեն իրենց փոքրիկ մարմինները, կ'արատաւորեն իրենց պատիւը, կը չորցնեն իրենց աղնիւ զգացմանց, գթոյ ու կարեկցութեան ակերը, սեւ մուր կը քսեն իրենց մանկական անմեղ ճակատներուն վրայ, կ'իյնան վատութեան մէջ — մեղայ քառսը։

Ջանի՛ քանիներ տուներու քայքայման, ժողովրդային եւ ընկերական բարքերուս ստորնացման պատճառ կ'ըլլան, անուցանելով իրենց մէջ յոռի ու վատ ունակութիւններ, անանելով աչխարհի ըստ նպատակին կոչումը եւ չի գիտնալով իրենց հոգիներուն մեծ արժէքը։ Դժուա՛ր է արդեօք գտնել հայրեր, մայրեր, որք պարտաճանաչութեան վեմ զգացումէն զուրկ՝ պատճառ եղած են ընտանեկան հանգիստը վրդովելու, իրենց յոռի ընթացքով թունաւորելով իրենց անմեղ զաւակները; որք կրթութեղով կրնային օգտակար անհատներ ըլլալ։ Ափսո՛ս, չատեր կ'ապրին անծիք ըլլալու, չատեր՝ անասունի նման։ Այդպիսի անհատներ հասարակութեան ըստ-ուրիչներ են միայն, որոնցմէ պարտ է զգուշանալ։ Սակայն պէտք չէ միայն հեռանալ ու զարչիլ անոնցմէ։ Պէտք է նաեւ անոնց մահացու վէրքերուն վրայ դնել մեր մատները, կանխաւ պարզել անոնց բարոյական ապագայ կորուստը, տալով անոնց քրիստոնէական ու ընկերական բարի բարի սկզբունքներ։ Որպէս զի հանրութիւնը աւելի զարգանայ, աւելի բարգաւաճի, աւելի բարձրանայ, պէտք է իւրաքանչիւր անհատ սովրի ճանչնալ իւր անձը, ճանչնալ իւր պարտքերն առ ընկերս, առ ծնողս եւ առ Աստուած։ Անհատի մը նկարագիրը ժողովրդի մը պատմութեան մանրանկարը կը կազմէ։ Մեծ է այն անձը որ կարող է իշխել իւր կրից, գործածելով իւր կարողութիւնները դերասգոյն պարտքի մը համար։ Անհատի մը ազնիւ նկարագիրը կրնայ չատերու բարոյական բարձրացման խթան մ'ըլլալ. հակառակարձակար անհատի մը յոռի ընթացքը կրնայ չատերու կորստեան պատճառ ըլլալ։ Այն որ իր անձին համար չի խորհիր, չի կըրնար երբեք գործել ուրիշին օգտին համար։ Մեր ընտանեկան, ընկերական չաթաթերուներ այն ատեն աւելի պիտի քաղցրանան, այն ատեն աւելի պիտի ազնուանան, երբ իւրաքանչիւր ոք զգայ թէ ինք իւր անձի համար ծնած չէ միայն, եւ հանրութեան օգուտը իրենինէն բարձր, եւ իւր կեանքի գործունէութեան վախճանը բովանդակ մարդկութեան օգուտը նկատէ։

Լաւագոյն է չի ծնիլ քան թէ ապրիլ առանց գոյութեան նպատակի գերագոյն ըմբռնման։ Չի կայ բան մը աւելի քաղցր, աւելի պատուաբեր քան այն չեռնէը՝ որ հանրութեան օգտին կը գործածուի։ Ճշմարտա-

պէս ապրած ու մեծ ըլլալու համար, այլոց օգտին ծառայած ըլլալու է։

Նիկոմիդիա ԱՆՊՈՏ
Հոկտ. 10, 1895

ՆՈՐ ԳԻՒՂ

Այս գիւղը հաստատուած է Ատաբազարի հիւսիսային արեւելեան կողմը գտնուող լեռներու մէջ։ Ցանցելումն ունեցած է հայերէ եւ հայախօս գնչուներէ բաղկացեալ 325–350 բնակիչ իբր 65–70 վայուշէն տուներով։ Սակայն ժողովուրդը մեծամեծ նեղութիւններ եւ կորուստներ կրելով աւազակներէ, ստիպուած է դաղթել այլ եւ այլ տեղեր՝ ոմանք Ատաբազար, ոմանք Թամլըզ, Ֆէրիզլի եւ այլուր, մինչեւ որ մնացած են այժմու 15 ընտանիքներն։ Ինչպէս վաղեմի նոյնպէս եւ այժմեան բնակչաց գլխաւոր զբաղումներն են երկրագործութիւն, ածխագործութիւն եւ դուն ուրեք ալ խոզորաւութիւն։ Ունի փոքրիկ եկեղեցի մը 109 տարուոյ հնութեամբ, այսինքն հիմնարկութեան թուականն է 1235 (ՌՄԼԵ) կամ 1786։ Արտաքուստ անփառունակ տեսք մ'ունի, անանկ որ այցելու մը, թէեւ նախ եկեղեցւոյ քով կ'առնու չունչը, բայց տակաւին կը ստիպուի հարցմամբ տեղեկանալ թէ ա-նոր քով է։ Հասարակ տան մը ձեւն ունի գրսի մասը, սակայն ներսի մասը բաւական զարդարուն է եւ փառաւոր։ Անունն է Սբ. Կարապետ։ Այժմու պաշտօնեան է Տէր Ե-ղիա քահանան։ Գիւղին սրճատան վրայ կը գտնուի դպրոցի յատկացեալ սենեակն՝ յո-րում 9–11 մանկանց եւ պատանեաց կը դա-սախօսէ Թամլըզցի մը, Յարութիւն ան-ուամբ։ Դպրոցի դէսաւոր եւ միակ կէտ նպատակին է ֆէյտո-ներ պատրաստել եկե-ղեցական արարողութեանց համար, ըստ ո-րում մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի ձայ-նաւորութեան քան ուրիշ ո եւ է գիտու-թեան։

Ողբալի է ժողովրդեան բարոյական եւ նիւթական կացութիւնը։ Բնակիչք հազիւ իրենց տարեկան ապրուստը կրնան հայ-թայթել։ Պատճառն իրենց անհոգութիւնը եւ ծուլութիւնը չեն միայն, այլ նաեւ ի-րենց տեղւոյն անյարմարութիւնը եւ նուա-զութիւնը։ Ֆանի մը տարի առաջ Աբ-Եէլէի մէջ ազգ մը կար որ կը ծանուցանէր տեղ-ւոյն եկեղեցւոյ վիակուիին ու ժողովրդեան առանց պաշտօնէի մնալն։ Այդ մասամբ պատճառ եղած է ժողովրդեան մեղկութեանն ու հոգեւոր թմրութեան։ Տեղացիք եկեղե-ցական արարողութեանց մէջ անկարգու-թիւն նշմարելով անկարեւոր կը սեպեն միշտ ներկայ գտնուիլ պաշտամանց։ Հոգեւորի մասին նօթի եւ ծարաւ են. նախանձախըն-դիր են իմանալ ճշմարիտն ու սխալը, կ'ըղ-ձան ճանչնալ ինչ որ բարի եւ չար է, բայց չկայ սորվեցնող։

Թերեւս աւելորդ պիտի չըլլայ այս առ-թիւ քանի մը խօսք ընել անձի մը նկատ-մամբ՝ որուն միշտ երախտապարտ լինելու է Նոր Գիւղի ժողովուրդը։ Տէր Մէհմէտ անուն քիւրտն է այն։ Սոյն անձ ականա-տես լինելով ժողովրդեան առանց հոգեւոր պաշտօնէի ունեցած ողբալի կացութեան, եւ մանաւանդ գիտնալով նոցա կարողու-թիւնն պաշտօնեայ պահելու մասին, կ'որոշէ նիւթապէս օգնել անոնց։ Ուստի անձամբ դիմում կ'ընէ Նիկոմիդիոյ սրբազան Առաջ-նորդ Հօր եւ կը պարզէ իր զգացումներն առ Նոր Գիւղի ժողովուրդն, եւ կ'առա-ջարկէ քահանայ մը ձեռնադրել նոյն գիւ-ղին համար, խոստանալով միանգամայն թէ ինք դրամապէս պիտի օգնէ ժողովրդեան։ Իւր առաջարկը կ'ընդունուի եւ ի գործ կը դրուի։ Հիմա ուրեմն Նոր Գիւղի մարդիկ այդ բարերարին կը պարտին իրենց այժմու քահանան։ Տէր Մէհմէտ ըստ իւր խոստ-ման՝ քահանային տուած է տուն մը, պար-տէզի յարմար արտ մը եւ ուրիշ բաներ, զի քահանան այդ տեղւոյ բնիկ չէ։ Այս չէ բո-լորը։ Եթէ մէկը դրամական անհրաժեշտ կարօտութիւն կրէ, առանց վարանման կը դիմէ անոր՝ կատարեալ վստահութեամբ թէ պիտի ընդունի իբրեւ իւր քսակէն։ Ուրեմն պէտք է որ նախ փառք տան Աստուծոյ որ այսպիսի բարերար մը հանած է իրենց, եւ երկրորդ, չնորհակալ ըլլան այն անձէն որ այդքան բարիքներ ընելով հանդերձ տակա-ւին չդլանար ի հարկին իւր օգնութիւններն ի զարգացումն իրենց։

Այսպիսի բարերար անձինք անտարակոյս անվարձ չեն մնար Աստուծոյ առջեւ, եւ միշտ կ'արժանանան մարդոց գովեստից եւ համակրանաց։

Գրնճլար Բ. Ե.
Նոյ. 4/16, 1895

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷն

Ես ինքս գիւղացի, տեսած եմ գիւղական կեանքն իր լաւ ու չորի կողմերով, իր նա-խանձելի ու անտանելի պարագաներով։

Գարնան ժամանակ խեղճ գիւղացին իւր մրոտած տունէն դուրս կ'ելլէ գաշտն հերկե-լու համար։ Առտընէն մինչեւ երեկոյ քրտնա-թոր ճակատով մաճն ի ձեռին արտ կը հեր-կէ ու կ'ակօսէ զազիր ու նիհար եզներով։ Եզան «հո, հո, հո» ըսելէն, իշուն «չո, չո, չո» ըսելէն կը յոգնեցնէ իւր ծնօտներն։ Հերկուած արտին մէջ երթալով գալով կը յոգնեցնէ իւր ծունկերն։ Օրուան տաքու-թիւն եւ արեգին կիզիչ ճառագայթից ներ-քեւ քաշած ծարաւն ու անօթու-թիւն չարաչար կը տանջեն զինք։ Սակայն դիշերուան վայելած հանգիստ քունն ու ցո-րեկուան ծծած մաքուր օդն վերստին կը զօրացունեն զինք։ Հայրն կ'ակօսէ, որդին կ'արածէ, կինն կ'ելիէ, հարսն կը տանի։ Բնաւ ամառուան մէջ չգտնուիր գիւղացի մը որ պարապ ըլլայ, հանգիստ եւ դիւրին գործ ընէ։ Ս.ըդէն ամառուան տաք օրերն յոգնեցնող եւ հիւանդացնող են։ Կնիկներ իրենց մանկանց հետ միասեղ արեւածագին կ'երթան դաշտն, հոն բրելու եւ աւելորդ խոտերն հանելու արտերուն մէջէն։ Պզտիկն իր գործն ունի, մեծն իր գործն, էրիկն իր գործն, կնիկն իր գործն։ Ցիրաւի բնու-թիւնն համայն գարնան ժամանակ կը խայ-տայ ու կը ցնծայ, ծաղկունք կը փթթին, ծիծառունք կը ճռուողեն, վտակներ կը դղդեն, անմակ երկինքը, կանաչազարդ երկիրն, իրիկուան բոսորովառ վերջալոյսն եւ առ-տուան վարդագոյն արշալոյսն չնաչխարհիկ տեսիլներ կը ներկայեն։ Սակայն խեղճ գիւ-ղացին ծանր աշխատութեան ներքեւ չկըր-նար վայելել այդ աստուածային ու երկնա-յին սքանչելիքներն անհամար։ Միայն գործն կը ճանչնայ եւ օրական հացին վրայ կը խորհի եւ անոր եռեւէն կը լինի, եւ երանի՛ թէ յաջողէր։

Հնձոց ժամանակ միայն տանը տիկինը, որոյ ձեռքն են տան մէջ եղած ուտելիք-ներն, տուն կը կենայ։ Միւս բոլոր անդամ-ներն դաշտը կ'երթան հնձելու։ Տուն կե-ցող կնիկներ աւելի ծանր կ'աշխատին քան արտին մէջ աշխատող կնիկներն։ Տեսած եմ չատ անգամ եւ այս ամառ ալ տեսայ որ կնիկներ իրենց էրիկներուն հետ մինչեւ երեկոյ ծռած կը հնձեն ցորեն։ Կնիկներ, երբ կանանց սովորութեան մէջ չեն, իրենք պի-րենք բարեբաղդ կը համարին։ Գանգի չատ անգամ տեսնուած եւ լսուած է որ խեղճ կնոջ երկունքը կը սկսի արտին մէջ ուր նա կ'աշխատի ծռած, առանց մեծէն չնորհք մը ընդունելու։ Ապա կ'երթայ գիւղն հրա-մանաւ մեծին։ Ճամբան մինակ կը ծնի զա-ւակը զոր ինք գիրկն առնելով կը տանի։ Անտանելի կեանք։ Խեղճ գիւղացին աղ-քատութեան համար կը ստիպուի իւր կինն, որ 15 օր առաջ տղայ մը կամ աղջիկ մը բերած է, հետը տանիլ որ հնձէ։ Մանկանց համար երեք փայտ կը տանին, կը կայնե-ցունեն իրարու նիգ տալով. որորան մը կը չինեն ու մանկիկը մէջը կը դնեն։ Մայրը իւր կաթը կու տայ եւ կ'երթայ կը ծռի եւ կը հնձէ մինչեւ որ մանկիկն չատ մը լայ որ մեծն ըսէ թէ գնա, կաթ տուր եւ ինք ալ երթայ տայ։ Մանկիկին քով ուրիշ մանուկ մը կը նստի որ որորանը չարժէ։ Շատ ան-գամ մանկիկն ու մանուկն միասեղ կու լան ու կ'ողբան։ Ցաւալի տեսարան։ Մայրն յոգնած իւր տաք կաթն կու տայ մանկիկին որ ուտէ ու մեծնայ։ Այնչափ կը նեղուին ու կը տանջուին որ չատ անգամ մեռնիլ կ'ուզեն։ Աւա՛ղ, խեղճ գիւղացի։ Դաչտի գործերուն մէջ էրիկն ու կնիկն չեն զանա-զանուիր, հաւասարապէս նոյն գործը կը գործեն։ Պէտք է յիշել թէ գիւղացի կանայք չատ առողջ եւ ուժով են։ Բեռ կրնան վեր-ցընել էրիկ մարդու չափ գրեթէ։ Ձմրայ կ'երթան էրիկներու չափ, նաեւ կ'ուտեն էրիկներու չափ։ կերակուրներն չատ անըն-դարար չեն։

Հնձոց ժամանակը անցաւ, կալեր հա-նելու պատրաստութիւն կը տեսնեն։ կայ գիւղ որ խուրձերն աւանակներով ու էշե-րով կը կրեն եւ կայ ալ որ սայլերով, եզ-ներու ու գոմէշներու միջոցաւ, կը կրեն։ կամ կը կամնեն պզտիկ մանուկներ ու պատանիներ։ Ս.ս գործն ալ բաւական ծանր ու դժուար է։ Մինչեւ երեկոյ կամրն վրայ նստած կալին մէջ կը գտնան օգոստոսի տաք արեւին տակ։ Գիւղացին աղքատ ըլ-լալուն համար չատ անգամ էշ մը եւ եզ մը կը լծէ մէկտեղ ու կը կամնէ խուրձերը։ Ջը ծնած կովեր ալ կը սպիտուի լծել ու կամնել։ կայերու բերքին կէսն առ հասարակ գիւ-ղացիինն է եւ կէսը արտին տիրոջմէն, գիւ-ղացին արտը կը վարէ իր եզներով, միայն սերմը կը ստանայ արտին տիրոջմէն, կը ցանէ եւ կէսը կ'առնէ։ Շատ անգամ կա-չառքով հող կ'առնէ եւ մէկ տարի վարելէ ու հերկելէ վերջ զայն կը կորսնցնէ։ Պատ-րաստից կալը, զատից յարդը ցորենէն։ կա-ռավարութիւնը իր իրաւունքը կ'առնէ, մնացածը կը բաժնուի արտին տիրոջ եւ գիւղացի երկրագործին միջեւ։ Բաժինն այն-չափ քիչ կը մնայ երբեմն որ չանասէր երկ-րագործը իր յոգնութիւնը այն ժամանակ կը զղայ։ կալի ժամանակն իսկ կը ստիպուի պարտք ընել ձմրան ուտելիքի համար։ Ո-մանք իրենց պարտքերն կու տան եւ իրենք միայն «թիր եւ աւելը» տուն կը տանին։ Ղաճալի վիճակ։ Բարեկամք, այսպէս կեանք կ'ըլլայ։ Սրտանց մաղթենք որ Տէրը օգնու-թեան հասնի մեր երկրին խեղճերուն։

Խարբերդ–Վերի Խոխ ՍԵԴՐԱՔ Խ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Փրոֆ. Յակոբոս Էֆ. Ճէճիզեան պիտի առաջնորդէ Սովորական աղօթքի ժողովին որ տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 8½ին, Պայպըլ Հառւսի մատրան մէջ։

ՀԱՆԴԷՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Նոյ. 25 ըստ Ցուն., եւ դեկտ. 7 ըստ Լատ. 1895

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ չաբթու երեք նշանաւոր անձինք չուեցին երկրէս։ Մ. Պարթէլըմի Սէնթ Իլէռ, քաղաքագէտ եւ ուսումնական Ֆրանսացին, մեռաւ կիրակի երեկոյ։ 1805ին ծնած էր եւ ուսի 90 տարեկանէն աւելի էր։ Մինչեւ վերջը քաջառողջ էր։ Իր բարեկամներուն կ'ըսէր, «Միայն մէկ հիւանդութիւն ունիմ, այն է ծերութիւն։» Թէեւ, եթէ իրեն մնար, ամբողջովին ինքզինք գրականութեան պիտի տար բնականապէս, բայց Մ. Թիէրի մտերիմ բարեկամ ըլլալով տիպուեցաւ քաղաքական ասպարէզն ալ մտնել։ Երբ Ֆրանսական կայսրութիւնն ինկաւ, ինքն առաջարկեց որ «Մ. Թիէր պետ անուանուի Ֆրանսական Հանրապետութեան դործադիր իշխանութեան։» Մ. Թիէրի նախագահական պաշտօնավարութեան ամբողջ շրջանին մէջ անոր քարտուղարն եղաւ, յետոյ անոր ամենէն մտերիմ եւ վստահելի բարեկամը մինչեւ որ նախկին Նախագահը մեռաւ։ 1880ին Մ. Սէնթ Իլէռ Արտաքին գործոց նախարարի պաշտօնն ստանձնեց Մ. Ժիւլ Ֆէրիի դահլիճին մէջ։ Իր գրական գործերն են, ի մէջ այլոց, Թարգմանութիւն Արիստոտելի գործոց, Կենսագրութիւն Վիքթոր Գուզէն իմաստասէրին, եւ յոյն եւ հնդիկ իմաստասիրութեան վրայ յօդուածներ։

Վիպագիր եւ թատերգակ Մ. Ալէքսանտր Տիւմա (որդի) մեռաւ անցեալ չորեքշաբթի։ Ծնաւ 1824ին, բնական որդին էր Ալէքսանտր Տիւմայի, որ եւս վիպագիր եւ թատերգակ էր։ Երկուքն իրարմէ կը զանազանուին իրենց անուններուն կցուած «հայր» եւ «որդի» բառերուն միջոցաւ։ Տիւմա Որդի առաջ սկսաւ վէպեր գրել, բայց յետոյ զանոնք թատերախաղի փոխեց։ Ֆրանսական թատրոնին վրայ չատ տարիներ այնպիսի ազդեցութիւն գործեց որուն նմանը ուրիշ ոչ մէկը գործած էր յետ Մոլիէռի որ աւելի քան երկու հարիւր տարի առաջ մեռաւ։ Մ. Տիւմա 1874ին անդամ ընտրուեցաւ Ֆրանսական ակադեմիային եւ իր գրական գործերով մեծ հարստութեան տիրացաւ։ Իր թաղումը տեղի ունեցաւ ուրբաթ օր եւ, իր կտակին տրամադրութեանց համաձայն, առանց կրօնական արարողութեան։ Սակայն կրօնական հաւատքէ իր զուրկ չըլլալն յայտնի է սա խօսքէն որ կը գտնուի իր գրութիւններուն մէջ. «Կարծեմ թէ առանց Մարիամու աւելի արագ պիտի յաղթանակէր Քրիստոնէութիւնը։ Այն է որ արգելք կ'ըլլայ ասոր։ Երբեք Աստուծոյս եւ իմ միջեւ միջնորդ պիտի չըլլայ այն։»

Աւստրիական քաղաքագէտ Թաֆֆէ կոմսն ուրբաթ առաւօտ մեռաւ իր գիւղական բնակարանին մէջ ի հարաւային Պոհեմիա։ Ծնաւ 1833ին եւ պետութեան ծառայութեան մէջ մտաւ երբ 22 տարեկան էր։ Փոքրագոյն պաշտօններ վարելէ ետեւ 1879ին աւստրիական նախարարապետ եղաւ եւ այդ պաշտօնը վարեց տասնեւչորս տարի։ Մանկութեան սիրելի խաղընկերն եղած էր կայսեր, որ մինչեւ վերջը չերմապէս սիրեց զայն։ Իր նախարարապետութեան օրով էր որ աւստրիական եւ եւրոպական կանոնաւորուեցաւ։ Իր 1893ի պաշտօնանկութիւնը արդիւնքն եղաւ ընտրական բարենորոգման ծրագրին որուն նպատակն էր քուէատուութեան իրաւունք տալ գործաւորներուն։ Իր յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ երկուշաբթի օր։ Ներկայ էին նախարարները եւ երեսփ. ժողովոյ անդամները։

—Սպանիական Մայորքա կղզւոյն գլխաւոր քաղաքին, Փալմայի, մէջ սոսկալի աղէտ մը պատահեցաւ։ Մարդ մը մեծ քանակութեամբ հին փամփուշտ գնած էր չատ աժան, եւ հարիւր անձ, մեծ մասամբ կիներ, վարձած էր վառօդն անոնց մէջէն հանել տալու համար որպէս զի կարենար յօգուտ գործածել մետաղէ պատեհանները։ Անձանօթ կերպով մը պայթուցմ մը տեղի ունեցաւ եւ լման 75 անձինք սպաննուեցան եւ գործատեղիները աւերակներու կոյտ մը եղան։

—Կիներու համալսարանական աստիճաններ չնորհելու համար Հունգարիոյ Կրթական նախարարին մատուցած առաջարկը կայսերական վաւերացման արժանացաւ։ Իգական սեռէն անոնք որ նախապատրաստական հարկաւոր ուսումներն ստացած են՝ այսուհետեւ պիտի կրնան համալսարաններու աշակերտիլ, թէեւ առ այժմ բժշկական եւ իմաստասիրական ճիւղերուն համար միայն պիտի գործադրուի այս տնօրինութիւնը։ Բժշկական ասպարէզը կիներու առջեւ բանալուն գլխաւոր չարժառիթը սա է որ բժիշկները չատ նուազ են գիւղերու եւ աւաններու մէջ։ Հունգարիոյ մէջ հարաւոր գիւղեր եւ հարիւրաւոր աւաններ կան ուր տասը մղոն ճամբորդել հարկ կ'ըլլայ բժիշկ գտնելու համար եւ ուր մինչեւ իսկ դեղագործ չգտնուիր։ Նախարարը կը խորհի թէ բժշկական վկայագիր ստացող կիներ իրենց արու պաշտօնակիցներէն աւելի յօժար պիտի ըլլան պաշտօն ստանձնել այդպիսի տեղեր։

—Նիքարակուայի Ջրանցին խնդիրը քննելու նպատակաւ ամերիկեան կառավարութեան կողմէ ընտրուած յանձնաժողովը կը տեղեկագրէ թէ Ջրանցին չինուելիքն հաւանականապէս 133 միլիոն տոլարի պիտի նստի, դումար մը՝ որ գրեթէ կրկինն է այն ծախքին զոր կ'ենթադրէր Ջրանցին ընկերութիւնը։ Կ'ըսէ նաեւ թէ չինութեան որոշակի ձեռնարկելէ առաջ երկրաչափական նոր զննութիւններ կատարուելու են, որոնց համար հարկ է 350,000 տոլարի յատելուածական ծախք մը եւ տասնեւութ ամսոյ ժամանակամիջոց մը։

—Անցեալ չաբթու Շափոնցիք պարպեցին Ուէյ Հայ Ուէյի նահանգապետին Լիու Քունկ Թաօ կղզին, ուր Զինացիք Թինկ ծովակալին հրամանատարութեամբ պաշտպանեցին զիրենք այնչափ ընդ երկար եւ այնչափ արիաբար։ Շափոնցիք գացին Փորթ Արթհըր, ուրկէ Լիաօթունկ թերակղզին գրաւող զօրաց հետ այս չաբթու Շափոն պիտի վերադառնային։ Լիու Քունկ Թաոյի մէջ գրաւուած թնդանօթները, որոնցմէ ոմանք չատ ծանր են, արդէն փոխադրուած էին Շափոն։ Այսպէս թողուած կամ պարպուած երկրին մէջ բաղմաթիւ Զինացիներ Շափոնական հպատակներ ճանչցուելու համար դիմումներ ըրին, եւ իրենց խնդիրքն ընդունուեցաւ։

—Տր. Լիւկըր, որուն իրրեւ վիէննայի քաղաքապետ ընտրութիւնը չվաւերացուց Աւստրիոյ կայսրը, եւ ուրիշ հակահրէական երեսփոխան մը անցեալ չաբթու Հոյխսրաթի քուէով դատարանաց յանձնուեցան զրպարտութեան ամբաստանութեամբ։ Միւս երեսփոխանը, Շնայտըր, ամէն տեղ իր ատենախօսութիւններուն մէջ ժողովրդեան կը կրկնէր հինցած եւ յաճախ հերքուած սա զրպարտութիւնը թէ Հրեայք իրենց տօներուն ատեն քրիստոնէի արիւն կը գործածեն։ Տր. Լիւկըր ալ ուրիշ զրպարտութիւններ ըրած է Հրէից դէմ։ Այսու ամենայնիւ, թէեւ Ոայխսրաթին այսպիսի մարդոց նկատմամբ իր զժգոհութիւնն յայտնելու չափ արժանապատուութեան զգացում ունի, Տր. Լիւկըր ժողովրդական պատուոյ եւ մեծարանաց առարկայ է, եւ կիներ ու աղջիկներ կը խռնին իր չուրջ եւ կը համբուրեն իր ձեռքերը։

—Ռուսիոյ Զարեւիչին առողջական վիճակը կը չարունակէ գէշնալ։ Կ'ըսուի թէ անկարող է անկողնէն ելլել։ Սբ. Փեթըրսպուրկի բժշկական վարժարանի երկու փրոֆէսորներ Կովկաս գացած են հիւանդը դարմանելու։ Երեքշաբթի իր մայրն ալ Սբ. Փեթըրսպուրկէ Կովկաս ուղեւորեր է։

—Նոյ. 27ին Սերպիոյ Սքուփչինայի մէջ կարդացուեցաւ գահաճառը, որուն մէջ Թագաւորը կը խօսի բարւոք յարաբերութիւններուն վրայ որ կան Սերպիոյ եւ բոլոր պետութեանց միջեւ։ Կը յայտարարէ թէ Սերպիոյ բաղձանքն է նպաստամատոյց տարր մը ըլլալ արեւելեան գործերու մէջ, մանաւանդ բարեկամական յարաբերութիւններ տածելով Թուրքիոյ հետ։ Ապա կը յայտարարէ թէ կառավարութեան բոլոր ճիգը Սերպիոյ ելեւմտական կացութիւնը բարւոքելու գործին նուիրուած է։

—Ֆրանսական Արտաքին գործոց նախարար Մ. Պէրթըլօ նոյ. 27ին Մատակասքարի խնդրոյն վերաբերեալ պաշտօնաթուղթ մը կարդաց։ Հետեւեալն է այդ պաշտօնաթուղթին ամենէն չահեկան մասը. «Որոշած ենք ի գործ դնել, մանաւանդ տնտեսական տեսակէտով, բոլոր այն իրաւունքները որ մեզի կ'իյնան Մատակասքարի վերջնական դրաւմամբ։ Կղզւոյն ներքին կառավարութեան նկատմամբ մեր կարծիքը սա է թէ մեր գերիշխանութեան ներքեւ պահպանուելու է այնչափ ամբողջովին որչափ կը ներէ մեր չահերուն ապահովութիւնը։ Թագուհւոյն արժանապատուութիւնը եւ դիրքը բռնաբարուելու չեն եւ անոր եւ իր հպատակ ժողովրդոց միջեւ եղած կապերը տկարացուելու չեն։ Անհրաժեշտ կամ բաղձալի չենք համարիր Ֆրանսական վարչութիւն մը հաստատել տեղականին տեղ։ Սակայն այդ տեղական վարչութեան մէջ պիտի մուծանենք կղզին մըտնող քաղաքակրթութեան բարիքներն ապահովելու համար պէտք եղած անհրաժեշտ բարեօգումները։»

—Մատրիտի թաղապետական դայթակղութիւնը մեծ համեմատութիւն ստանալու վրայ է։ Թաղապետական խորհուրդը որոշեց խնդիրը դատարաններուն յանձնել։ Զրոյց կայ թէ դատի պիտի կոչուին Մատրիտի քաղաքապետը եւ Հանրօգուտ չինութեանց նախարարը որ գործուած ղեղծումներուն մէջ մատ ունեցած են։

—Երեքշաբթի տեղի ունեցաւ Գերմանիոյ Ոայխսթակին բացումը։ Գահաճառը կը յայտարարէ թէ ուրիշ պետութիւններու հետ Գերմանիոյ բարեկամական յարաբերութիւնները փոփոխութիւն չեն կրած, նաեւ թէ ճափոնական կառավարութեան չափաւորութեան եւ իմաստութեան չնորհիւ Գերմանիա, Ռուսիոյ եւ Ֆրանսայի հետ համաձայնութեամբ գործելով, յաջողեցաւ առջեւն առնել այն դժուարութիւններուն որ կը սպառ-

նային յառաջ գալ չինուճախոհական պատերազմէն։

—Սինեոր Քրիսփի Իտալիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ ըսաւ թէ Երրեակ Նիզակակցութիւնը, յորմէհետէ գոյութիւն ունի, ոչ մէկ ժամանակ այնչափ հաստատուն եղած է որչափ հիմա։ Սինեոր Քրիսփիի ընդունելի օրակարգ մը, որով Ժողովը վստահութիւն կը յայտներ կառավարութեան աչխարհավարութեան վրայ, ընդունուեցաւ 131ի դէմ 267 քուէով։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ ուրբաթ օր Սէլամլըզի արարողութենէն ետեւ մայրաքաղաքիս անգղիական դեսպան Սըր Ֆիլիփ Քըրի պատիւ ուեներ վեհ. Սուլթանին ներկայանալու։

—Դատական նախորդ նախարար Բիզա փաչա Ատանայի կուսակալ անուանուելով Երզրզրի պալատը գնաց չնորհակալութիւն յայտնել կայս. այս պատուոյն համար։

—Ռումելիի նահանգաց քննիչ յանձնաժողովը հրաման ընդունեց այս ուրբաթ օր մայրաքաղաքէս մեկնելու եւ իր գործին սկսելու։

Անատոլուի անկարգութիւն գործող ժողովուրդներն հանդարտեցնելու նպատակաւ ղրկուած յանձնախումբերն իրենց ուղեւորութիւնը կը չարունակեն։ Մէկ մասն իր գործը կատարեց ի Պայպուրթ եւ յառաջացաւ դէպ Էրզրում։ Միւս մասն Ամասիա եւ մինչեւ Սըվազ ուրիշ քաղաքներ հանդիպելէ ետեւ գնաց Խարբերդ։

—Նահանգային պաշտօնեաներէն ոմանց սովորութիւնն եղած է ժողովուրդներէն հանրագրութիւններ առնել յայտարարող թէ իրենք ըստ ամենայնի լաւ պաշտօնավարած են։ Նկատելով թէ այդպիսի վկայութիւններ արժէք չունին, Մանասթըրի կուսակալութեան մէջ հրատարակուած է թէ ապագային մէջ տեղային իչխանութիւնք կարեւորութիւն պիտի չընծայեն այդ կարգի թուղթերու։

—Ե. զօրաբաժանակի պահեստի զօրքերէն զատ որոնց հրամայուած է Սիւրիոյ մէջ ժողովուիլ, անցեալ չաբթու Մախմուտի վարչութեան չորս չոգենաւեր Սէլանիկ ուղարկուեցան զօրք փոխադրեցին Պէյրութ։ Հոն հասան նաեւ Աքեայի պահեստի զօրաց երկու վաչտեր եւ Եաֆայի պահեստի զօրաց վաչտը։ Բոլոր այդ զօրքերն անմիջապէս Դամասկոս ղրկուեցան։ Պէյրութի զինուորական սպաները եւ տեղացի ժողովրդէն շատեր զանոնք յուզարկելու համար քաղաքէն դուրս բաւական տեղ ընկերացան անոնց։ Դ. եւ Ե. զօրաբանակներու պահեստի բոլոր զօրքերն ի ղէն կոչուած չեն։ Ե. զօրաբանակի պահեստի զօրաց մէկ մասը Մարաչ ղրկուած է։

—Շաբաթ օր մայրաքաղաքիս անգղիական դեսպանատան մէջ տեղի ունեցաւ Սըր Ֆիլիփ Քըրեի խորթ աղջկան Օր. Սինկլէրնի ամուսնութիւնը պելճիական դեսպանատան խորհրդական Մ. տը Կրութի հետ։ Ներկայ եղան բազմաթիւ հրաւիրեալներ։ Պսակի արարողութենէն ետեւ դեսպանատան մէջ չքեղ սեղան մը տրուեցաւ իբր 300 հրաւիրեալներու, որոնց մէջ էին Արտաքին գործոց նախարարը եւ մայրաքաղաքիս դեսպանական մարմնոյն բոլոր անդամները։

—Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ ձեռնարկուած է բաւական դրամ հաւաքել ի նպաստ Անատոլուի զանազան դաւառներուն մէջ գտնուած կարօտեալներուն առանց սեռի եւ ցեղի խտրութեան։

—Կրթական նախարարութիւնը չրջաբերականով մը ծանոյց թէ այսուհետեւ կառավարական դպրոցներու քրիստոնեայ աչակերտներուն տարին հինգ օր արձակուրդ պիտի տրուի, կաղանդին օր մը, երկու օր Ծնունդին, երկու օր ալ Զատիկին։

—Անատոլուի երկաթուղեայ ընկերութիւնը իր գիծերն այնչափ երկարած է որ յաւելուածական չատ մը կառքերու եւ վայրաչարժերու պէտք ունի։ Ուղեւորներու եւ բեռի յատուկ 370 կառք եւ վեց վայրաչարժ մեքենայ ապսպրած է գերմանական զանազան գործարաններէ։ Անցեալ չաբթու նոր կառքերէն քանն հասան եւ քիչ ատենէն պիտի հասնին խնդրուած վայրաչարժերէն երկուքը։ Այդ կառքերը եւ վայրաչարժերը մայրաքաղաքս կը ղրկուին Ադրեանեան երկաթուղեայ ընկերութեան կառախումբով, եւ նաւակներով Հայտարփաչա կը փոխադրուին։

—Պէյրութի վաճառականները քանիցս գանգատած են թէ հեռագիրները զօրս Եւրոպա կը ղրկեն կ'ուչացուին։ Ուստի խնդրեցին որ հեռագրական յաւելուածական թել մը հաստատուի Պէյրութի եւ կ. պոլսոյ միջեւ։ Թղթատարական եւ հեռագրական վարչութիւնը պատրաստ չէ այդպիսի խնդիրք մը ընդունելու։ Բայց յանձնախումբ մը կազմեց քննելու համար թէ արդեօք կարելի չէ՞ բաղձացուած օգնութիւնը մատուցանել հեռագրական պաշտօնեաներու թիւն աւելցընելով։

—Վանայ տեղային իչխանութիւնք խընդրած են որ իրենց արտօնութիւն տրուի այդ նահանգին բանտերուն պահպանման յատկացուած 81,000 դահեկանի գումարը ուրիշ բանի գործածելու։

—Հալէպի Յունաց աստուածաբանական վարժարանին վերաչինութեան համար պէտք եղած նիւթերն Յունաց պատրիարքարանի խնդրանօք անմաքս պիտի ընդունուին։

—Ճէնէրի մէջ կառուցանելի պուլկարական երկաթեայ եկեղեցւոյն գրեթէ բոլոր մասերը պատրաստուած են եւ սկսած են չոգենաւերով հոս ղրկուիլ Թրիէսթէէ։ Տեղն սկսած է պատրաստուիլ եւ իբր տասն օրէն պիտի ձեռնարկուի եկեղեցւոյն զանազան մասերը զետեղելու գործին։

—Ծովային նախարարութիւնը պղպատի բազմաթիւ թերթեր ապսպրած է Սկովտիա, Ա.պր էլ Դ.ոփէ անուն նոր զրահաւորին չինուելեան գործածելու համար։

—Հալէպի կուսակալութեան զինուորական նորընտիր հրամանատար Ճէրիդ Պահրի փաչա Հալէպ հասեր է։

—Անցեալ չաբթու ռումելիցի 100 գաղթական ղրկուեցաւ Մուտանիա, ուրկէ պիտի երթան իրենց բնակութեան յատկանալի տեղերը։

—Մայրաքաղաքիս թրամուէյի ընկերութեան նոյեմբեր ամսոյ հասոյթը 5,559 ոսկւոյ կը հասնի։ Անցեալ նոյեմբեր ամսոյ ընդհանուր հասոյթէն 17 ոսկի աւելի է այս։

—Կրետէի նախկին կուսակալ Քոսթաքի Անթոփուլօ փաչա Լոնտոնի օսմ. դեսպան կարգուեցաւ։

—Ամիս մը եղաւ յորմէհետէ Ղալաթիոյ սակարանին օգնելու նպատակաւ կայս. կառավարութիւնը վճարումներու յետաձգման համար քառամսեայ պայմանաժամ մը չնորհեց։ Սակարանի գործերն սկսան տակաւ բացուիլ, բայց դեռ չատ թոյլ են։ Բաժնետոմսերու գիներն անմիջապէս կ'աղդուին եւրոպական գիներու ամենադոյզն փոփոխումներէն կամ այդպիսի փոփոխումներու վերաբերեալ զրոյցներէն։ Դ. կարգի ֆռանկէն կը ծախուի իբր 21ի, երկաթուղւոյ պարտաթուղթն իբր 100ի եւ Ռէմիլի թուղթն իբր 17ի։

—Մախմուտի վարչութեան Շէյխ Ռեսա չոգենաւը, որ անցեալ չաբթու ասկէ Տրապիզոն գնաց 130 ուղեւորով եւ բանակի պիտոյից պաշարով, չաբաթ օրուան փոթորկին պատճառաւ Փլաթանա ապաստանեցաւ։ Տրապիզոնի մէջ չոգենաւին չհասնելուն համար արդէն բաւական անձկութիւն տիրած էր անոր ապահովութեան մասին։ Սակայն յետոյ ապահով հոն հասաւ։

—Պիթլիսի կուսակալութեան Արզընճոթ գիւղախումբին հայ երեւելիներէն չորսը սա հեռագիրը ղրկած են Մեծ եպարքոսին. «Շնորհիւ այն ազդու միջոցներուն զորս մեր գիւղախումբին պաշտօնեաները ձեռք առին, մեր պատիւն ու կեանքն ազատուեցաւ, նաեւ յափշտակուած դուարին եւ արջառին մեծագոյն մասը ետ առնուեցաւ, մնացեալն ալ հետզհետէ մեզի կը յանձնուի»։

Սըվազի կուսակալութեան կիւրիւն դաւառի հայ երեւելիներէն ալ չորսը սա հեռագիրն ուղղած են Ն. Բարձրութեան. «Կառավարական պաշտօնեայք իրենց ձեռք առած միջոցներուն չնորհիւ պահպանեցին մեր պատիւն ու կեանքը, չուկան եւ խանութները եւ կառավարութեան ապաւինող Հայերը։ Ասկէ զատ ալ, ընտանեօք Զաղլուրի եկեղեցին ապաստանող Հայերը, երբ կառավարութեան ապաւինեցան, կատարեալ պաշտպանուեցան։»

—Հոֆէնհէյմ կը տեղեկանայ Վանէ թէ կարգ մը հայ աւազակներ խռովութիւն յարուցանելու նպատակաւ Արճէշ եւ Ատէլճիլար գաւառները մտեր են, եւ թէ այդ կողմերու Հայերն անոնց ականջ չկախելով ելեր են իրենց գիւղերէն եւ վան քաղաքն են ապաստաներ։ Տեղային իչխանութիւնք այդ անձերն իրենց տեղերը ղրկեր են ընկերակցութեամբ զօրքերու, որոնք յաջողեր են ետ առնել եւ իրենց տէրերուն վերադարձընել աւազակներուն դողցած գոյքերը։

—Առողջապահական ընդհանուր ժողովը որոչեց եգիպտոսէ եկող չոգենաւերու դէմ սահմանուած տասնօրեայ քառանչինն ջնջել եւ միայն բժչկական այցելութիւն հաստատել։ Այս տնօրինութիւնը սակայն գործադրելի չէ Տամիէթայէ հասնող չոգենաւերուն նկատմամբ։

—Կիրակի երեկոյ գերմանացի դարբին մը Ղալաթիոյ կողմը վէճի բռնուեցաւ ֆրանսական Լէվրիէ պահականաւին նաւաստիներէն ոմանց հետ եւ ծանրապէս վիրաւորեց անոնցմէ մին որ յետոյ մեռաւ։ Գերմանացին ձերբակալուելով գերմանական իչխանութեանց յանձնուեցաւ։ Ատոնք ալ Գերմանիա ղրկեցին զայն դատի ենթարկուելու համար։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Նոյ. 25/6, 1895

Գոնսոլիտէ	21 20
Րումելի երկաթուղի	101
Թահվիլլաթ Օսմանիէյէ	

ԴՐԱՄՈՎ, Օսմ. ոսկին 100ի

Մէճիտիէ	108 20	Ռուսիոյ բոլ	90
Մէթալիք	99 20	Նաբոլէոն	87 28
Պէշլիք	102	Գրիմէյ	51 10
Ալթըլըտ	103	Անգղ. ոսկի	110 8
Մանր արծաթ	103	Մանէթ թղթ.	8 46

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
Ֆիննաճանըլար եոգունդը Ամերիգան խան